

Ahogy lennénk

Most, amikor, újabb év fordultával, folyóiratunk karácsonyra megint egybe-
gyűjtötte hetvenedik életévük küszöbére lépő jelességeink pálya- és korérté-
kelő vallomásait – tizenegyedszer immár, ezúttal az 1938-ban születetteket –,
könnyebb szívvel vallom be, mint ahogy egy évvel ezelőtt tettem volna, hogy
tavaly, évkönyvünk jubileumán zátonyra futott ama próbálkozásunk, hogy az
idei magyar hetvenesek mellé egy-egy hónap szülőtteinek legalább egy-két,
adott évjáratbeli világnagyságát is megszólaltassuk. Mert hiszen amilyen őszin-
te rácsodálkozással fedezték fel néha egymást a mi leendő hetveneseink, olyan
érdekesnek gondoltam volna felvillantani, mely hírességekkel is fut párhuzam-
osan az életük 69 év óta, s mit gondolnak azok a világról, melyben, mit te-
hetünk, koldusok s királyfiak egyszerre születnek ma is. Nem sikerült tehát a
Napút-évkönyv globalizálása. Holott a kontinensünkről, tágabb kultúrkörünkből
és messzi helyekről az összébb-összébb zsugorodó világfalunak nem akármi-
lyen nagyságait akartuk szóra bírni, uralkodókat és filmsztárokat, művészeket,
tudósokat, politikusokat, sikerembereket – de valamiért nem oldódott meg a
nyelvük. Ma azt gondolom, jobb így, talán nem is igen tudtunk volna mit kez-
deni a nagyvilágból kapott válaszokkal. Nem mintha a világszíntéren játszott
szerepüknek nem lett volna, nem lenne súlya szemünkben, hiszen épp ezért
tartják számon, becsülik őket mifelénk is; nem mintha nem sarkallna bennün-
ket a tájékozódás vágya, az egyetemesség eszméje, egy profán ökumené, sok-
kal inkább abból fakadóan, hogy alighanem az esetleges megnyilatkozók ma-
guk lettek volna (vagy voltak) zavarban afelől, hogy a megélt élet legmélyebb
személyességéből és közösségi beágyazottságából mi jöhet át mihozzánk a
világkép, a nyelv, a másféle történelmi időszámítás zsilipein. S kaptunk volna
sok-sok okos közhelyet, protokollszöveget, udvarias szólamot, mert a lényeges
dolgokat megmagyarázni úgysem lehet.

Ez a törvényszerű fiasco világította meg még jobban előttem, hogy milyen
jó is volt nekilátnunk, legelőször 1997-ben, a mi hetveneseinket összeszedni,
még ha nem is valamiféle mesterséges teljességgel, mert minden korosztály-
ból voltak, akik eleve kitértek a részvétel elől efféle tablókon (kár pedig!). A sze-
mélyes, felfogásbeli, affinitásbeli, világnézeti különbözőségeik, a magyarok
szétszórátása folytán a földgolyó más-más pontjához kötődő életútjuk ellenére
mindig az derült ki, volt és – íme – van egymásnak mondanivalójuk, félszavak-
ból is értik egymást.

E kudarc nyomán világosabb lett előttem, mint valaha, hogy egy kis csa-
ládba tartoznak, egy kis családba tartozunk, hiszen a mi hetveneseink mon-
dandója, mint afféle esszenciája egy értelmiségi oral historynek, átcsap a
máskülönben egymáson oly sokat értetlenkedő nemzedékek közötti gáton
is, méghozzá a világra tartozóan, akkor is, ha a nagyvilág persze nem vesz ró-
la tudomást! Amit személyesen megélték, világörökség, magyar világörökség.
Amit személyesen tapasztaltak, senki nem tapasztalhatta meg úgy, ahogy ők.
Nem mehet veszendőbe. Mondjuk el, mondassuk el – amíg van kinek. És aki-

nek szólhat, hallgassa, hallgassuk figyelmesen – amíg van kit meghallgatnunk. Erre ad módot évkönyvünk.

Nincs mód itt felsorolnom, milyen életbölcességekért illeti hálám a mostani évkönyvünkben megnyilatkozókat, ott találhatók közöttük a norvég király egyszeri vacsoravendége, aki utána kijelenti: a feleségem jobban főz; vagy olyan is, aki utólag hálát ad a szilvafa letört ágának, amiért csuklósérülése más irányt adott a pályájának. Feltétlenül ki kell azonban emelnem az egyik nyilatkozónk által megidézett Szeged környéki parasztembert, akit a nyugodt, boldog, derűs öregkor receptjéről kérdeztek. Jelentősegteljesen csak annyit mondott: „Most úgy vagyok, ahogy köll.” Hogy kell ezt mondani világnyelveken? Hogy pontosan meg is lehessen érteni.

Nincs több kívánságom magamnak és másnak, mint hogy egyszer igazán ezt mondhassa magáról. Hetven- vagy akárhány évesen, és akármin ment addig keresztül, akármi vár rá azután.

Bognár Antal

Méhány 1938-as születésű világnagyság: Kofi Annan volt ENSZ-főtitkár, Beatrix holland uralkodó, Claudia Cardinale színésznő, Viktor Sztjepanovics Csernomirgyin orosz politikus, Alberto Kenyo Fujimori perui politikus, Elliott Gould amerikai színész, I. János Károly spanyol uralkodó, Wim Kok holland politikus, Leonyid Danilovics Kucsma ukrán politikus, César Luís Menotti argentin labdarúgó, edző, Jiří Menzel cseh rendező, színész, Joyce Carol Oates amerikai író, Makszim Dmitrijevics Sosztakovics orosz zongoraművész, karmester, Liv Ullmann norvég színésznő, Marina Vlady francia színésznő, Jon Voight amerikai színész